

Rozšíření a početnost hnízdní populace racka černošlavého (*Larus melanocephalus*) v České republice

*Distribution and numbers of the Mediterranean Gull (*Larus melanocephalus*) population breeding in the Czech Republic*

Karel Poprach¹, Marek Haluzík² & Josef Chytil³

¹ Nenakonice 500, CZ-783 76 Věrovany; e-mail: karel.poprach@tiscali.cz

² Těřeškovové 2260, CZ-734 01 Karviná-Mizerov; e-mail: haluzik.marek@seznam.cz

³ Správa CHKO Pálava, Náměstí 32, CZ-692 01 Mikulov; e-mail: josef.chytil@schkoccr.cz

Poprach K., Haluzík M. & Chytil J. 2006: Rozšíření a početnost hnízdní populace racka černošlavého (*Larus melanocephalus*) v České republice. *Sylvia* 42: 66–80.

Racek černošlavý (*Larus melanocephalus*) patří v současnosti k pravidelně hnízdicím druhům v ČR. První pozorování racka černošlavého v ČR bylo zaznamenáno v roce 1962, první hnízdění v roce 1967, pravidelně hnízdí od roku 1983. V současnosti jsou známa tři pravidelná hnízdiště, devět lokalit s prokázaným hnízděním a tři lokality s předpokládaným hnízděním. Početnost hnízdicích párů v ČR narůstá s fluktuálními výkyvy. V letech 1994–1999 bylo zaznamenáno celkem 37 hnízdicích párů, v rozmezí dalších 6 let (2000–2005) již 126 hnízdicích párů. Od roku 1999 hnízdí v ČR každoročně více než 10 párů s maximem 35 párů v roce 2000. Racci černošlaví hnízdí výlučně v koloniích racka chechtavého (*Larus ridibundus*). Celkem bylo zaznamenáno pět smíšených párů racka černošlavého s rackem chechtavým. Ohrožení pro racka černošlavého představuje silný pokles populace racka chechtavého v ČR a zánik některých dříve početných kolonií racka chechtavého. Pravidelná hnízdiště racka černošlavého v ČR se nacházejí pouze v početných koloniích racka chechtavého, u všech tří pravidelných hnízdišť min. 2000 párů racka chechtavého.

*The Mediterranean Gull (*Larus melanocephalus*) regularly breeds in the Czech Republic. The species was first recorded in 1962. The first documented breeding was in 1967, and since 1983 the breeding has become annual. Today, there are three breeding localities; another nine sites where breeding has occasionally been recorded, and three additional sites where breeding is possible but has not yet been confirmed. There has been a general increase in numbers with some fluctuation. Between 1994–1999, altogether 37 pairs were recorded while from 2000–2005 that number increased to 126 breeding pairs. Since 1999, at least 10 breeding pairs have been recorded annually. Thirty-five breeding pairs were recorded in 2000. The nests are found exclusively in Black-headed Gull (*Larus ridibundus*) colonies. Five mixed pairings between Mediterranean and Black-headed Gulls have been recorded. The general decline in the Black-headed Gull population and the disappearance of some of its colonies are the principle threat to future Mediterranean Gull breeding in the Czech Republic. All the regular Mediterranean Gull breeding sites in the Czech Republic are located within large Black-headed Gull colonies, minimally 2000 pairs.*

Keywords: Mediterranean Gull, *Larus melanocephalus*, distribution, abundance, breeding, Czech Republic

ÚVOD

Racek černočelý (*Larus melanocephalus*), druh se západopalearktickým typem rozšíření, patří v Evropě bezesporu k nejexpanzivnějším ptačím druhům druhé poloviny 20. století. V první polovině 20. století hnízdil především na severozápadním pobřeží Černého moře na Ukrajině, zejména pak v oblasti Tendrovského zálivu. Jeho populace zde byla odhadována minimálně na 40 tisíc hnízdících párů. Ve druhé polovině 20. století následovaly výrazné fluktuální výkyvy početnosti. V letech 1953–1966 populace postupně narůstala až na 155 tisíc párů (1966), v letech 1967–1974 klesla až na 17 tisíc párů (1974), v roce 1975 následoval výrazný vzestup na 335 tisíc párů (1983) a v roce 1993 opět pokles početnosti na méně než 20 tisíc párů (Bekhuis et al. 1997, Ardamatskaya 1999).

První známky rozšiřování areálu racka černočelého pocházejí z počátku 20. století, kdy druh začal pravidelně hnízdit v Rumunsku a Řecku. Ve druhé polovině 20. století následovala rozsáhlá expanze do celé Evropy. První pozorování racka černočelého v hnízdním období bylo zaznamenáno v Holandsku (1930). Hnízdění pak bylo prokázáno v Maďarsku (1940) – pravidelně od roku 1953, Německu (1951) – pravidelně od roku 1963, Holandsku (1959) – dále v jednotlivých letech nepravidelně a pravidelně od roku 1968, Estonsku (1962, 1966), Belgii (1964, 1967) – pravidelně od roku 1969, Francii (1965) – dále již pravidelně, České republice (1967), Velké Británii (1968, 1976, 1977, 1979), Švýcarsku (1969, 1973, 1976), Dánsku (1970, 1975), Švédsku (1970), Rakousku (1977), Itálii (1978) – dále již pravidelně, Polsku (1981), Španělsku (1987), Bělorusku (1988), Irsku (1995) a Slovensku (1996) – dále již pravidelně.

V roce 1972 byla poprvé zaznamenána také expanze druhu směrem na východ a koncem 80. let dosáhli raci černočelí Kaspického moře, kde recentní populace výrazně fluktuuje do 10 tisíc hnízdících párů. Racek černočelý hnízdí nyní celkem v 19 evropských zemích. Jeho geografické rozšíření je ostrůvkovité a nepravidelné, sahá od Kaspického, Černého a Středozemního moře k pobřeží moře Baltského, Severního a Atlantiku (Bauer & Berthold 1996, Vavřík 1996, Bekhuis et al. 1997, Glutz & Bauer 1999, Svetlík et al. 2002, BirdLife International 2004).

Středomořskou populaci racka černočelého tvoří několik tisíc hnízdících párů, koncentrovaných do několika lokalit, většinou s výraznými fluktuálními výkyvy. Západoevropská populace racka černočelého je stále významně ovlivňována kolísáním početnosti „jádrové“ populace na severozápadním pobřeží Černého moře. Celoevropská populace racka černočelého je odhadována na 184 525 – 358 263 párů, přičemž v průměru 240 tisíc párů hnízdí na Ukrajině (Bekhuis et al. 1997).

Cílem předkládané práce je shrnutí dosavadních poznatků o vývoji a početnosti racka černočelého v ČR z hnízdního období. V tomto směru práce rozšiřuje, doplňuje a u některých údajů upřesňuje poznatky shromážděné Hudcem & Šťastným (2005).

MATERIÁL A METODIKA

Vývoj početnosti hnízdících párů racka černočelého je kontinuálně hodnocen od roku 1983 (tab. 1), kdy druh začal v ČR hnízdit pravidelně. U jednotlivých pozorování je vždy uveden autor a příslušný literární či jiný pramen. Není-li příslušný pramen uveden bezprostředně za jménem autora, pak se k tomu pozorování vztahuje nejbližší citace,

příp. jiný zdroj pozorování dále v textu. Jelikož práce přináší soubor vlastních výsledků a současně shrnuje data z ČR, jsou „Výsledky“ a „Diskuse“ sloučeny do jedné kapitoly.

Při hodnocení hnízdního výskytu racka černohlavého v ČR rozlišujeme tři kategorie: hnízdění prokázané, hnízdění předpokládané a ostatní pozorování v hnízdním období (tab. 1, obr. 1).

(1) Hnízdění prokázané – nález hnízda s vejci či mláďaty, pozorování inkubujícího jedince s partnerem téhož druhu (během více dnů na tomtéž místě, střídání v sezení na hnízdě), pozorování adultních ptáků a min. 1 vzletného mláďete s jednoznačnou vazbou na hnízdiště (krmení rodiči, počátky vzletnosti – nejistý let apod.). (2) Hnízdění předpokládané – opakované pozorování ptáků z větší vzdálenosti sedících patrně na hnízdech, avšak bez jednoznačné verifikace hnízdění. V těchto případech nelze jednoznačně říci, zda se jedná o pozorování jedince, smíšeného páru nebo zda druhý člen páru nebyl pouze v době kontrol zastižen. (3) Ostatní pozorování v hnízdním období – všechna ostatní pozorování, a to i opakovaná, např. po dobu několika let (Tovačovské rybníky, Dolní rybník u Svitav). Hnízdění v těchto případech vyloučit nelze, avšak současně nelze hovořit o hnízdění prokázaném či předpokládaném.

V uvedeném hodnocení počtu hnízdicích párů racka černohlavého nejsou zahrnuty smíšené páry racka černohlavého a chechtavého, o nichž je pojednáno v textu samostatně.

Použité zkratky u lokalit: název okresu [v hranatých závorkách], statut chráněných území: CHKO, PR, NPR, NPP, VDNM – Vodní dílo Nové Mlýny. Následuje číselný kód mapovacího kvadrátu a souřadnice získané ze serveru www.mapy.cz.

VÝSLEDKY A DISKUSE

Počátky výskytu a hnízdění racka černohlavého v ČR

První pozorování racka černohlavého v ČR (1 juv.) zaznamenal 25.8.1962 Černý a Miles na rybníku Radov u Blatné [ST], 6548, dále 21.5.1966 pozoroval 1 ad. Urbánek na rybnících u Lednice [BV], 7266 (Hudec & Černý 1977). První hnízdění prokázal v roce 1967 Balát (1968) nálezem hnízda se třemi vejci na ostrůvku rybníka Mlýnský u Lednice [BV], 7266. Jeden pár (dvojice) se zde vyskytoval i v letech 1968–1970, avšak další hnízdění již zde doloženo nebylo. Hudec & Černý (1977) na základě článku Kondělký & Ruska (1973) uvádí pravděpodobné hnízdění racka černohlavého na rybnících u Karviné, kde byl pozorován 1 ad. „již“ 6.8.1968. Tento údaj pak přebírá a cituje více autorů (např. Stolarczyk & Hudeček 2004). Jedná se však o chybně uvedené datum pozorování (správně 8.6.1968), kdy byl zaznamenán smíšený pár racka černohlavého a chechtavého (Kondělký & Rusek 1973, Rusek in verb.). Hudec & Šťastný (2005) uvádí již smíšený pár. Blíže o tomto hnízdění viz kapitola „Smíšené páry“. V roce 1983 prokázal Šebela (1985) hnízdění racka černohlavého na ostrovech střední nádrže VDNM a počínaje rokem 1983 hnízdí racek černohlavý v ČR pravidelně (např. Chytil 1999). Hudec & Šťastný (2005) nepřesně interpretují pravidelné hnízdění druhu v ČR od roku 1966/67. Cramp (1983) chybně uvádí první hnízdění v ČR v roce 1966.

Stolarczyk & Hudeček (2004) upozorňují na zapomenuté pozorování Vrbkovo (1926) z let 1914–1925, který uvádí, že v Nákle (6368) je „racek černohlavý (*Larus melanocephalus*) v přeletu vzácný“. Později Vrbka (1931–1932) opět uvádí pozorování racka černohlavého. Chybí však jakýkoli popis, podrobnosti či datum pozorování. Vrbka sice dále

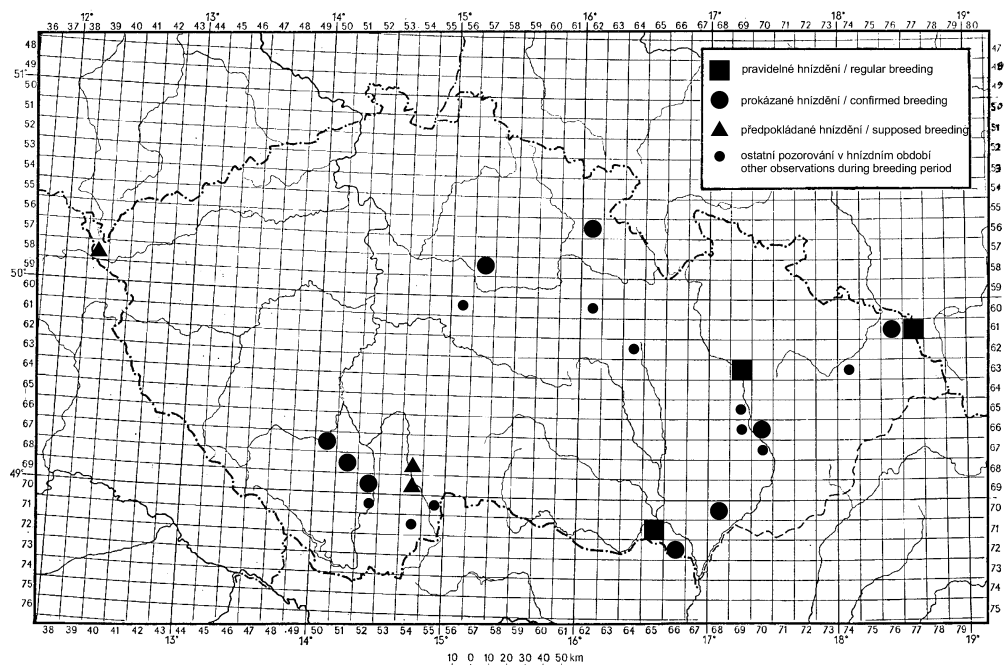
Tab. 1. Počty hnízdících párů racka černohlavého v ČR v letech 1983–2005.
Table 1. Numbers of breeding pairs of the Mediterranean Gull in the Czech Republic 1983–2005.

lokality / rok site / year	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
Věstonická nádrž (7165)	4	3	1	1	1	1	1	2	2	1	3	1	3	3	4	3	8	10	17	5	5	3	5	10
Jarohněvický rybník (7068)	*											1	1	1	3	3	8					5		
Zámecký rybník (6670)	*												1							1			1	
Chomoutovské jezero (6369)	*														3	6	4	3	3	16	7	11	9	
Heřmanický rybník (6176)	*												1		1			1						
Karvinské rybníky (6177)	*												1	1-2	1	1-2	1	14	4		5		4	
Rozkoš (5662)	*						1								1-2	1-2	2						1	
Žehuňský rybník (5857)	*														1									
Vrbenské rybníky (6952)	*														1							1		
rybník Blatec (6851)	*																							1
Režabinec (6750)	*						1								1									
rybník Kodlův (6954)	*																							
rybník Rod (6854)	*																							
rybník Amerika (5839)	*																					1		1
celkem / in total	4	3	1	1	1	1	1	2	3	1	3	2	4	8	8	15	35	13	21	17	16	16	24	
předpokládaný počet párů					1	1	1	2	2	2	2	2	2	6-7	12-14	2	1	1	1	1	1	5	2	
** počet okroužkovaných pull.	2						2		2				1	4	12	8	7	10	7	24	24	15	38	
*** počet okroužkovaných ad.															1	14	4				2	10	6	

* předpokládaný počet párů / supposed number of breeding pairs; ** number of ringed nestlings; *** number of ringed adults

Pozn.: v počtech předpokládaných párů nejsou zahrnuty páry s prokázaným hnízděním, např. Věstonická nádrž, rok 1997 - 4 páry hnízdící + 3 předpokládané.

Note: numbers of supposed pairs do not include numbers of breeding pairs, for example Věstonická Water Reservoir, 1997 - 4 breeding pairs + 3 supposed pairs

Obr. 1. Hnízdní rozšíření racka černohlavého v ČR v letech 1967–2005.

Fig. 1. Breeding distribution of the Mediterranean Gull in the Czech Republic 1967–2005.

uvádí pozorování racka chechtavého i bouřního (*L. canus*), ale nezmiňuje racka malého (*L. minutus*).

Hnízdění racka černohlavého v ČR v letech 1983–2005

Souhrnný přehled o vývoji hnízdní početnosti racka černohlavého v ČR je uveden v tab. 1, jednotlivé lokality znázorňuje obr. 1.

Prokázaná hnízdění

- Věstonická nádrž (170 m n. m.) – Mušov [BV], PR, 7165, 48°53'N 16°36'E

Hnízdiště se nachází na dvou ostrovech (asi 30 ha souše) střední nádrže (1068 ha) VDNM. Recentní hlavní hnízdiště je na Hřbitovním ostrově (asi 2 ha). Všechna hnízda byla situována v kolonii racka chechtavého (2–4 tisíce párů). Většinou leží na okraji kolonie, často blízko vody, jednotlivě jsou i uprostřed

kolonie. Jednotlivé páry hnízdí i na tzv. deponiích u Kostelního ostrova a dříve i na Pískách u Dolních Věstonic.

První hnízdění v roce 1983 prokázal Šebela (1985). Racci černohlaví zde pak hnízdili s výjimkou několika let již pravidelně, v letech 1983–2005 v průměru 3–4 páry ročně, s maximem 17 párů v roce 2000. Počet hnízdících párů se mírně zvyšoval s fluktuácními výkyvy (Martiško 1994, Chytil, Macháček & Piro in Brandl & Šimek 1997, Chytil & Macháček 2000). Hudec & Štátný (2005) nepřesně uvádí pro rok 1997 hnízdění 7 párů, pro rok 1998 10 párů (viz tab. 1).

- Jarohněvický rybník (175 m n. m.) – Dubňany [HO], 7068, 48°53'N 17°04'E

Hnízdiště na ostrově ve vegetaci, v blízkosti vodní hladiny, na okraji kolonie racka chechtavého.

V roce 1995 hnízdil neúspěšně 1 pár.

Část břehu s hnízdem byla podemle-
ta vodou a hnízdo posléze zmizelo
(Šimeček 1995).

- Zámecký rybník (191 m n. m.) – Chro-
pyně [KM], NPP, 6670, 49°21'N 17°22'E

Hnízdiště se nachází na ostrůvku
(0,5 ha) Zámeckého rybníka (24,09 ha),
s bylinnou vegetací a křovinami, v blízkosti
vodní hladiny, na okraji kolonie
racka chechtavého.

Dne 15.7.2001 pozoroval 1 ad. a 2
juv. Šírek. V období 25.3.–11.7.2003 byli
pozorováni 1–2 ad., včetně toku. Ptáci se
zdržovali na jednom místě ostrova, kam
zalétali s potravou. V roce 2004 byl zazna-
menán smíšený pár racka černohlavého
a chechtavého (viz kapitola „Smíšené
páry“). V roce 2005 pozoroval Šírek 16.4.
a 28.4. 1 ad. na jednom místě ostrova jako-
by u hnízda a 7.6. 1 ad. vykazující znaky
křížence racka černohlavého a chechta-
vého (Šírek in litt.), popis opeření bude
uveden v připravovaném článku k nido-
biologii racka černohlavého.

- Chomoutovské jezero (216 m n. m.)
– Chomoutov [OL], PR, CHKO Litovelské
Pomoraví, 6369, 49°39'N 17°14'E

Vodní hladina (velkého a malého jeze-
ra) včetně ostrovů tvoří 90 ha. Hnízdiště
racka černohlavého se nachází na vel-
kém ostrově (cca 5 ha), který je vyvýšen
2–2,5 m nad hladinou jezera. Všechna
hnízda racka černohlavého byla situo-
vána v kolonii racka chechtavého (nyní
4000–5000 párů) na 1/4 rozlohy ostrova,
na zemi v travnaté vegetaci.

V roce 1997 bylo prokázáno hnízdění
3 párů. V dalších letech zde racci čer-
nohlaví hnízdí pravidelně, v průměru
7 párů ročně, s maximem 16 párů v roce
2002 (Poprach nepubl.).

- Heřmanický rybník (230 m n. m.) –
Ostrava-Heřmanice [OV], 6176, 49°52'N
18°19'E

Hnízdiště na uměle vytvořeném polo-
ostrově o délce asi 180 m, šířce 5–10 m.
Polovinu ostrova tvoří zemina posypaná
struskou a panely, uloženými za sebou
jako účelová komunikace. Druhou část
ostrova tvoří nasypaná zemina porostlá
trávou, kopřivami, po stranách úzkým
pásem rákosu. Výška ostrova nepřesa-
huje 1 m. Počet hnízdících párů racka
chechtavého je odhadován na 1500–2000
(Polášek in litt.).

V hnízdní sezóně 1994 byli pozoro-
váni 1–3 ad. racka černohlavého (28.5.
2–3 ex., 2.6. 1 ex.). První hnízdění bylo
prokázáno v roce 1995 nálezem hnízda
se 2 mláďaty (Kondělka 1996, Jakubec,
Kondělka & Polášek in Chytil & Vavřík
1999, Stolarczyk & Hudeček 2004). V roce
1996 byl zaznamenán 1 smíšený pár rac-
ka černohlavého a chechtavého (viz kapi-
tola „Smíšené páry“). V roce 1997 bylo
zaznamenáno hnízdění (*zřejmě 1 páru,
pozn. autorů*) a 10.6. pozorování min.
4 ad. (Polášek in Chytil & Vavřík 1999).
V roce 1998 (30.6.) byl pozorován pár při
krmení 2 mláďat, přičemž je předpoklá-
dáno hnízdění dalších 1–2 párů. V roce
2000 bylo prokázáno hnízdění 1 páru
(Polášek & Jakubec in litt.). Přestože
v roce 2004 pozoroval Haluzík (nepubl.)
2 ad. (8. a 28.5.), hnízdění v tomto roce
i v letech předchozích již zaznamenáno
nebylo.

- Karvinské rybníky (220 m n. m.) –
Karviná [KI], 6177, 49°52'N 18°30'E

Soustava 11 nádrží na severozápad-
ním okraji Karviné, hnízdiště na rybníku
Mělčina (25 ha) v kolonii racka chech-
tavého (2500–3000 párů), situováno na
třech ostrovech vzniklých nahrnutím
sedimentů v roce 1990. Ostrovy jsou
přibližně 80 m dlouhé, 5–15 m široké
a dosahují výšky 1,5–3,5 m nad hladinou.
Bylinný pokryv ostrovů tvoří kopřivy,
traviny a místy rozvolněný porost rákosu.
Hnízda jsou situována na zemi v poros-

tech trav a kopřiv, s větší preferencí travnatých ploch. Jedno ze sledovaných hnízd (v roce 2001) bylo umístěno přímo u paty vzrostlého bezu černého.

V červenci 1997 byli na lokalitě zaznamenáni 3 ad., v březnu a dubnu 1998 pravidelně 3–5 ad., 24.6.1999 6 ad. a 1 vzletné mládě (pozorování vzletného mláděte považujeme za prokázané hnízdění 1 páru). Hnízdění v dalších letech bylo prokázáno nálezy hnízd: v roce 2000 (14 párů), v roce 2001 (4 páry), v roce 2002 byl pozorován pouze jediný ex. (3. rok) bez prokázaného hnízdění, v roce 2003 hnízdilo 5 párů (Haluzík 2001), v roce 2004 nebyl prokázán žádný hnízdící pár, hnízdění 1 páru je však pravděpodobné (1. a 9.5. pozorování 4 ad.; 17.5., 2.6., 7.6. a 23.6. pozorování 2 ad.), v roce 2005 hnízdily 4 páry Haluzík (nepubl.). Hudec & Šťastný (2005) nepřesně uvádí pro rok 1998 hnízdění 2 párů, pro rok 2000 13–15 párů (viz tab. 1).

- Rozkoš (281 m n. m.) – Česká Skalice [NA], 5662, 50°23'N 16°03'E

Hnízdní kolonie racka chechtavého se nachází na dělicí hrázi přehrady. Jeden pár racka černohlavého hnízdil v roce 1989 a vyvedl min. 1 mládě (Koza 1990), neúspěšné hnízdění 1 páru zaznamenali v roce 1996 Bělka & Koza (in Chytil 1997).

- Žehuňský rybník (204 m n. m.) – Žehuň [NB], NPR, 5857, 50°08'N 15°20'E

Rozloha rybníka 258 ha. Racek černohlavý byl zjištěn v hnízdní kolonii racka chechtavého, čítající v roce 1997 550 párů. Hnízdiště racka chechtavého bylo situováno zejména na ostrůvcích při ústí Cidliny, racci hnízdili také na nejrůznějších podložkách, jako naplavené kmeny, utržené kusy rákosu apod. Vzhledem k pravidelným záplavám se situace každý rok měnila. V roce 2003 kolonie racka chechtavého zanikla (Urbánek 2003).

O hnízdění 1 páru racka černohlavého v roce 1997 se zmiňuje Šťastný (Žďárek 1998). Zpráva vychází z pozorování Jelínka, který v blízkosti kolonie racků chechtavých zaznamenal 29.6.1997 1 ad. a 2 špatně létající juv. racka černohlavého (Urbánek in litt.). 14.8.1998 pozoroval 1 imm. Jelínek & Reif (in Šimek & Brandl 1999) a 8.5.2000 1 imm. Jelínek (in Šimek 2001). Z dalších pozorování zaznamenal Jelínek 4.8.2002 1 ad. a 3.5.2004 2 ex. (Urbánek in litt.).

- Vrbenské rybníky (380 m n. m.) – České Budějovice [CB], PR, 6952, 49°00'N 14°26'E

PR tvoří čtyři rybníky (Černiš, Domin, Starý Vrbenský rybník a Nový Vrbenský rybník) v bezprostředním okolí dvou českobudějovických sídlišť. Kolonie racka chechtavého (2000–3000 párů) se nachází na ostrůvcích rybníka Domin (12–13 ha). Rybník Domin je mělký (v průměru 0,5 m), s asi 20 ostrůvky a rozsáhlejším porostem orobince. Racci chechtaví hnízdí na ostrůvcích i v porostu orobince (Pykal in litt.).

Dne 7. a 9.4.1998 bylo zaznamenáno 2–6 ex. a 26.5.1998 3 ad. u 1 hnízda se 3 mláďaty (2 pull. okroužkována, 1 později uhynulo) na ostrůvku rybníka Domin (Šimek & Šebestian in Šimek & Brandl 1999). Racci černohlaví byli na lokalitě pozorováni i v následujících letech: 27.3.–5.4.1999, 2 ad. (později již nezaznamenáni) (Frencl), 2.4.2000 2 ex. (Pakandl in Šimek 2001). Další hnízdění na rybníku Domin bylo prokázáno 2.6.2003 pozorováním 1 téměř vzletného mláděte (Šimek in Jelínek & Šimek 2004). Dále 29.5.2004 pozoroval na rybníku Domin 2 ad. Pakandl a 28.6.2005 na Vrbenských rybnících 1 ex. Kubelka (Pykal in litt.).

- Rybník Blatec (398 m n. m.) – Dívčice [CB], 6851, 49°06'N 14°18'E

Rybník Blatec u Dívčic (98 ha) je největším v soustavě Dívčických rybníků. Kolonie racka chechtavého leží na dvou ostrůvcích v jižní části rybníka. Hnízdní početnost racka chechtavého má klesající trend: v první polovině 90 let 1000–1500 ex., v posledních letech méně než 500 ex. (Pykal in litt.).

Racek černohlavý hnízdil v roce 2005 na ostrůvku rybníka v kolonii racků chechtavých. První pozorování 1 ad. zaznamenal 16.5. Pykal, 18.5. 1 ex. sedí na hnízdě a 1 ex. u hnízda (Kloubec, Kubová), totéž 20.5. (Frencl), 29.5. 1 ad. na hnízdě (Kubelka), 30.5. 1 ex. (Frencl, Závora). Později již racci nebyli pozorováni a je otázkou, zda hnízdění bylo neúspěšné nebo zda se racci „ztratili“ ve vegetaci ostrůvku (Pykal, Kloubec in litt.).

- Řežabinec (371 m n. m.) – Ražice [PI], NPR, 6750, 49°15'N 14°05'E

Rybník Řežabinec (104,5 ha) tvoří podstatnou část NPR Řežabinec, Řežabinecké tůně. Jedná se o mělký rybník s hloubkou kolem 1 m, s bohatými porosty rákosu a ostříc. NPR byla vyhlášena v roce 1949 za účelem ochrany hnízdní kolonie racka chechtavého, čítající v současnosti 2000–3000 párů.

Hnízdění 1 páru bylo prokázáno ve dnech 22.–29.7.1991 pozorováním 2 ad. a 1 špatně létajícího juv. mláděte krmeného jedním z rodičů (Jirsa & Kýval in Chytil 1997). Racek černohlavý zde byl pozorován v hnízdní době i v některých dalších letech: 12.5.1994, 1 ex. (Pecl in Brandl & Šimek 1995), 1.–4.5.1997, 2 ex. (Volf), 29.4.2000, 3 ad. (Šálek in Šimek 2001), avšak hnízdění již potvrzeno nebylo (Pykal in litt.).

Předpokládaná hnízdění

- Rybník Koclířov (425 m n. m.) – Lomnice nad Lužnicí [JH], CHKO Třeboňsko, 6954, 49°04'N 14°41'E

Racek černohlavý byl pozorován na písčitém ostrůvku rybníka (190 ha), v kolonii racků chechtavých (desítky až stovky párů) a rybáků obecných (*Sterna hirundo*). Rozloha ostrůvku 0,05 ha, max. výška nad hladinou 2 m, stáří 10 let (Kloubec in litt.).

Dne 2.5.1996 pozoroval 2 ad. Hlásek & Braun (in Brandl & Šimek 1997). V období 21.–22.4.1998 pozorovali 1 subad. tokajícího jedince Formánek, Jelínek & Škopek (in Šimek & Brandl 1999). V květnu 1998 byli pozorováni 3–4 ex. v hnízdní kolonii racků chechtavých, v průběhu více dnů pak 2 ex. sedící patrně na hnízdech, později však již nezaznamenáni. K úspěšnému vyhníždění nedošlo, přímá kontrola lokality nebyla provedena (Kloubec in litt.). O tomto pozorování se dále zmiňuje také Cepák & Musil (2000).

- Rybník Rod (427 m n. m.) – Frahelž [JH], PR, CHKO Třeboňsko, 6854, 49°07'N 14°44'E

Racek černohlavý byl pozorován v kolonii racků chechtavých (několik set párů) na ostrůvku rybníka Rod (30 ha). Jedná se o plochý travnatý ostrůvek (0,3 ha), výška nad hladinou do 1 m, racci chechtaví hnízdí na celé ploše ostrůvku.

Dne 17.5.2002 pozoroval Kloubec po dobu asi 0,5 h 1 ad. racka černohlavého sedícího pravděpodobně na hnízdě na ostrůvku s racky chechtavými (Kloubec in Jelínek & Šimek 2003). Při několika dalších návštěvách racek černohlavý již nebyl pozorován, přesto mohl ujít pozornosti, neboť místo pozorování bylo zakryto vzrůstající vegetací. Přímá kontrola ostrůvku nebyla provedena. Ve dnech 22.5. a 29.5.2004 pozorován 1 ex. sedící na hnízdě (Kloubec in litt.), totéž 31.5.2004, pozorováno asi 30 min. dopoledne a odpoledne, později již nezaznamenán (Cepák in litt.).

- Rybník Amerika (420 m n. m.) – Fran-tiškovy Lázně [CH], PR, 5839, 50°06'N, 12°19'E

V roce 2001 opakovaně zaznamenal 1 ad. Jäger, 31.5. 1 ad. sedí na hnízdě na ostrově v kolonii racků chechtavých (asi 2000 párů), na tomtéž místě opět 2. 6. (Jäger, Jelínek & Jaška). 7.6. (8–10 h) a 9. 6. (7.30–9 h) opět na hnízdě, přeseďá si, dívá se pod sebe (Jäger in verb.). Při dalších kontrolách 11. 6. a 13. 6. racek černohlavý již zaznamenaný nebyl (pozorováno stativovým dalekohledem). Během žádného pozorování nebyl pozorován partner, což je pro hnízdící racky černohlavé netypické. Nelze tedy jednoznačně říci, zda se jednalo o hnízdění páru racka černohlavého či o smíšený pár racka černohlavého a chechtavého (Jäger in verb.).

Ostatní pozorování racka černohlavého v hnízdním období v ČR

- Záhlinické rybníky (189 m n. m.) – Záhlinice [KM], 6770, 49°16'N 17°28'E

V období 23.4.–9.5.1995 pozorován 1 ad., 29.4. zaznamenan tok 2 ad. – hnízdění nebylo prokázáno (Martiško 1996, Šírek in Šimek & Brandl 1996, Vavřík in Brandl & Šimek 1996); 29.4.–9.5.1996 1–2 ad., zaznamenan tok; 2.5.1997 2 ad. Polčák (Šírek in litt.). Kolonie racka chechtavého se nacházela na největším Svárovském rybníku (na ostrově a hrázi) a naposledy byla obsazena v roce 2000. Nyní hnízdí racek chechtavý pouze sporadicky (max. do 50 párů) na Němčanském rybníku (Šálek in litt.).

- Kojetín (200 m n. m.) – Kojetín [PR], 6669, 49°20'N 17°18'E

16.4.2004, 2 ad. létali nad kolonií racka chechtavého (asi 280 hnízdicích párů). Zcela jistě nehnízdící ptáci (Šírek in litt.). Kolonie racka chechtavého se nachází v prostoru sedimentačních nádrží cukrovaru.

- Tovačovské rybníky (201 m n. m.) – Tovačov [PR], 6569, 49°27'N 17°17'E

Hnízdiště racka chechtavého se nachází na Hradeckém rybníku (asi 120 ha) v porostu rákosu a orobince (cca 2 ha), navazujícím na volnou hladinu rybníka, v kolonii racka chechtavého (1000–2000 párů), na orobincových stoličkách.

Štastný et al. (1997) uvádí pravděpodobné hnízdění racka černohlavého v roce 1989. Vychází z pozorování 1 ad. 27.5.1989 Doupalem (in litt.). Na pravděpodobné hnízdění však za těchto okolností usuzovat nelze. V dalších letech následuje řada pozorování racků černohlavých z Hradeckého rybníka: 28.3.–4.4.1991 1 ex. Polčák, 12.4. a 14.5.1994 1 ex. Polčák (Doupal in litt.); 20.4.1995 1 ex. Vavřík (in Brandl & Šimek 1996), 1.5.1995 2 ex. Doupal; 17.4.1996 1 ex. Polčák, 26.4.1996 2 ad. Šírek (in Brandl & Šimek 1997); 3.4.1999 2 ex. Doupal, 4.5. a 8.5.1999 1 ex. Polčák (8.5. tok s rackem chechtavým); 9.4. a 16.4.2000 1 ex. Doupal; 1.4.–1.5.2001 2 ad. Vavřík & Doupal; 7.–14.4.2002 2 ex. Doupal, 14.6.2002 1 ad. Šírek (Šírek in litt.); 21.3.2003 2 ad. Šírek (in litt.), 22.3.2003 2 ex. Doupal, Polčák, Lučan, Kačírková & Vojtěchovský (OVIS 03/23-03), 1.4. a 3.5.2003 2 ad., 5.6. 1 ad. Šírek (in litt.); 2.4.2004 1 ex. Doupal, 13.4.2004 1 ex. Šírek (Doupal in litt.). Dále 22.3.2004 pozoroval 2 ad. na Křenovském rybníku Šírek (in litt.).

Přestože raci černohlaví jsou na této lokalitě v posledních letech každoročně pozorováni, hnízdění doposud prokázáno nebylo a vzhledem k relativně přehledné kontrole hnízdní kolonie racka chechtavého (v květnu) je nepravděpodobné (Koutný, Šírek in verb.).

- Rybníky u Bartošovic (240 m n. m.) – Bartošovice [NJ], 6374, 49°40'N 18°03'E

Několik pozorování z Dolního rybníka zaznamenal Pavelka (in litt.): poč.

května 1998 na přeletu 2 ex., 30.4.2001 přelet 2 imm. (šedé špice křídel), 12.4.2002 2 ex., 18.4.2004 2 ad. na vodní hladině u ostrova s hnízdy racka chechtavého, v dalších dnech již nezaznamenáni.

- Dolní rybník (435 m n. m.) - Svitavy [SY], 6264, 49°46'N 16°27'E

První doložený výskyt druhu na Svitavsku zaznamenal v roce 1997 Mach (Mach 1997, Mach in Šimek & Brandl 1998) pozorováním 2 ad. 2.5. a 13.5. na okraji hnízdní kolonie racka chechtavého. Pozorování v dalších letech: rok 1998: 2.-14.4. 1 ad., 15.-23.4. 2 ad., 24.4. 2 dvojice (páry?), 2.-4.5. 2 ad., 18. 6. 1 ad., dále pozorování 1-2 ex. (2. rok) 5.5.-22.6. (Mach in litt., Mach in Šimek & Brandl 1999); rok 1999: 3. a 9.5. 2 ad.; rok 2000: 22.4.-5.5. 1-2 ad. (Mach in litt., Mach & Polák in Šimek 2001); rok 2001 1.-16.4. 1 ad., 4.4. 3 ad. (Mach), rok 2002: 1.-27.4. 1-2 ad., 24.4. 4 ad. (Mach in Jelínek & Šimek 2003). Hnízdění prokázáno nebylo, pouze v roce 1998 byly pozorovány epigamní projevy - tok, obhajoba okrsku (Mach in litt.). V roce 2003 došlo k opuštění hnízdní kolonie racka chechtavého a racci černohlaví v hnízdním období již nebyli pozorováni (Mach in litt.).

- Mokřina u Rzů (254 m n. m.) - Rzy [UO], 6062, 49°59'N 16°07'E

První pozorování 1 ad. zaznamenal Fejfar et al. 9.5.2002 (Janoušek et al. in Jelínek & Šimek 2003) nad kolonií racků chechtavých. V roce 2005 pozoroval Fejfar 2.4. 1 ex. nad porostem rákosy, 2.5. 1 ex. (3. rok) zaznamenal Štorek, 6.5. pozorovali Bělka, Černý, Fejfar, Koza, Štorek 2 ex. (po dobu 2 h) opakovaně zaletující do různých míst v kolonii racka chechtavého. Při dalších návštěvách (27.5., 12.6., 16.7.) výskyt racka černohlavého již potvrzen nebyl (Fejfar 2006).

- Vavřínecký rybník (389 m n. m.) - Vavřinec [KH], 6056, 49° 54'N 15°03'E

21.4.2002, 1 ad. v hejnu 800 ex. racka chechtavého, 5.5.2002, 1 ad. v hejnu 350 ex. racka chechtavého, 9.4.2005, 1 ad. v hejnu 1100 ex. racka chechtavého. U racka černohlavého nebyly zaznamenány epigamní projevy ani zálety do kolonie racka chechtavého. Hnízdní kolonie racka chechtavého se nachází v orobincovém ostrůvku, v roce 2002 zde hnízdilo 80 párů, v roce 2004 žádný pár a v roce 2005 210-220 hnízdících párů racka chechtavého (Kavka in Jelínek & Šimek 2003, Kavka in litt.).

- Rybník Staré Jezero (440 m n. m.) - Lutová [JH], PR, CHKO Třeboňsko, 7055, 48°58'N 14°53'E

19.5.2000, 1 ad. pozorován nad loukou na okraji rybníka letící z kolonie racků chechtavých (Cepák, Stejskalová in Šimek 2001). Hnízdní kolonie racka chechtavého čítala 700-1000 párů (Cepák in litt.).

- Borovany (450 m n. m.) - [CB], 7154, 48°55'N 14°38'E

12.4.2000, 1 ad. (Cepák, Suchomelová in Šimek 2001), pozorován na vodní hladině v těžebně kaolínu společně s 50-100 ex. racka chechtavého. Možné hnízdění lze v tomto případě vyloučit, neboť nejbližší hnízdní kolonie racka chechtavého se nachází vzdušnou čarou 15-20 km (Cepák in litt.).

- Rybník Vyšatov (344 m n. m.) - Jaronice [CB], 7052, 48°59'N 14°22'E

26.5.2000, 1 ad. (Šimek 2001). Na rybníku se nachází hnízdní kolonie racka chechtavého v počtu několika desítek párů, hnízdící na dvou uměle vyhrnutých ostrůvcích v roce 1991 (Pykal in verb.).

Smišené páry racka černohlavého a chechtavého

V ČR bylo zaznamenáno celkem pět smíšených párů racka černohlavého a chechtavého.

- (1) Smíšený pár zjistil Rusek na rybníku Mělčina u Karviné, 6177, 49°52'N 18°30'E (Kondělka & Rusek 1973). Dne 8.6.1968 během 3 h pozorování byl zaznamenán tok 1 ad. racka černohlavého s rackem chechtavým u hnízda na rákosové stoličce a posléze střídání obou partnerů v sezení na vejcích (Rusek in verb.).
- (2) Smíšený pár byl zaznamenán v roce 1996 na Heřmanickém rybníku u Ostravy, 6176, 49°52'N 18°19'E. Dne 27.4. pozorován 1 ad. racek černohlavý při obhajobě teritoria a stavbě hnízda, 1.5. při krmení racka chechtavého sedícího na postaveném hnízdě, 3.5. racek černohlavý sedí na hnízdě, 25.6. při obhajobě teritoria (Stolarczyk & Hudeček 2004, Polásek, Jakubec in litt.).
- (3) Smíšený pár zaznamenal v roce 1997 Horal (1999) na Jaroslavičském rybníku, 7263, 48°46'N 16°13'E, v kolonii racků chechtavých. Ze 2 vajec se vylíhla 2 hybridní mláďata, avšak vzletnosti se dožilo pouze 1 mláďe. Popis hybridního mláďete není uveden.
- (4) Smíšený pár zaznamenal v roce 1998 Chytil na VDNM, 7165, 48°53'N 16°36'E. Výsledek hnízdění není znám (Horal 1999, Chytil nepubl.).
- (5) Smíšený pár zaznamenal v roce 2004 Šírek (in litt.) na Zámeckém rybníku u Chropyně, 6670, 49°21'N 17°22'E. Dne 7.4. pozoroval 1 ad. racka černohlavého sedícího na hnízdě, 21.4. 1 ad. racka černohlavého u téhož hnízda, na němž sedí racek chechtavý. Při dalších návštěvách racek černohlavý již nebyl zjištěn.

Epigamní projevy racka černohlavého a chechtavého: 3.5.1994 zaznamenán na VDNM tok racka černohlavého a chechtavého (Horal 1999); 23.4.–9.5.1995 pozorovali P. & M. Bartlovi, Šálek & Polčák 1 ad. racka černohlavého na rybnících u Záhlinic, který intenzivně tokal, byl pozorován i tok s rackem chechtavým (Martiško 1996, Vavřík in Brandl & Šimek 1996); 8.5.1999 pozoroval tok racka černohlavého a chechtavého na Hradeckém rybníku Polčák (Šírek in litt.).

Glutz & Bauer (1999) uvádí smíšené páry racka černohlavého (s *L. ridibundus* nebo *L. canus*) od roku (1953) 1959 ve střední, západní a severní Evropě jako pravidelné, s postupným zvyšováním jejich početnosti. Dokonce první hnízdění racka černohlavého v západní Evropě (Holandsko) v roce 1935 se týkalo smíšeného páru s rackem chechtavým. Ve Francii hnízdilo v letech 1965–1980 téměř pravidelně 1–7 smíšených párů v Camargue a současně byly smíšené páry zaznamenány na dalších třech lokalitách v letech 1973, 1976–1979, 1980. Smíšené páry se dále vyskytly ve Velké Británii (1968, 1976, 1977), Estonsku (1962), Dánsku (1970, 1975, 1981), Švédsku (1970), Holandsku (1974–1975), Německu (5 párů) a Belgii (2 páry).

K hnízdění smíšených párů dochází mimo hlavní areál hnízdního rozšíření racka černohlavého a vznikají v případě, kdy tokající samec racka černohlavého postrádá samici téhož druhu (Cramp 1983, Glutz & Bauer 1999). Cramp (1983) zmiňuje také pozorování hybridního jedince (*L. melanocephalus* x *L. ridibundus*) v páru s rackem černohlavým.

Status a ochrana racka černohlavého

Druh je chráněn legislativou ČR jako silně ohrožený, v Červeném seznamu

ptáků ČR zařazen jako ohrožený (Šťastný & Bejček 2003). Mezinárodně je chráněn Bernskou konvencí – příloha II, Bonnskou konvencí – příloha II AEWA, legislativou EU – příloha I. směrnice o ptácích, stupeň ohrožení v Evropě a EU25 – secure, stav z hlediska ochrany přírody v Evropě a EU25 – favourable (Hora 1998, Chytil & Poprach 2006).

Jeho trvalá hnízdní vazba na kolonie racka chechtavého ve střední a západní Evropě implicitně určuje způsob jeho ochrany, kterou je nejen aktivní ochrana hnízd a hnízdních lokalit samotných, ale především ochrana hnízdních kolonií racka chechtavého. Vzhledem k silnému snižování početnosti racka chechtavého v ČR (Šťastný et al. 1997) je populace racka černoohlavého o to více ohrožena. Z lokalit, kde racek černohlavý hnízdil nebo se pravidelně vyskytoval, zanikly kolonie racka chechtavého na Žehuňském rybníku, Dolním rybníku u Svitav, prakticky na Záhlínických rybnících. K silnému snížení početnosti došlo na rybníku Blatec u Českých Budějovic (Urbánek 2003, Mach, Šálek, Pykal in litt.). Na Českolipsku hnízdil racek chechtavý v roce 1985 na sedmi lokalitách v souhrnném počtu 11–12 tisíc párů, nyní nehnízdí (Honců in litt.). Prudký pokles početnosti racka chechtavého je zaznamenán také na VDNM (Chytil & Macháček 2000).

PODĚKOVÁNÍ

Rádi bychom poděkovali všem, kteří svými poznatky přispěli ke vzniku této práce. Nepublikovaná data, popisy a souřadnice lokalit ochotně poskytli T. Bělka, J. Cepák, L. Doupal, M. Fejfar, M. Honců, D. Horal, D. Jäger, M. Kavka, B. Kloubec, M. Jakubec, J. Mach, K. Pavelka, Z. Polášek, J. Pykal, K. Rusek, P. Šálek, J. Šírek & L. Urbánek. F. Krause dohledal část literatury, T. Vávra vyhotovil obr. 1. Velký dík

patří T. Koutnému za pomoc při práci v terénu (Chomoutov) a S. Sweeney za překlad do angličtiny. Oběma anonymním recenzentům děkujeme za pečlivé pročtení rukopisu a připomínky k práci. V roce 2001 byl monitoring racka černoohlavého podpořen grantem MŽP č. 334/2001.

Fotografie k článku je možno shlédnout na adrese: www.mujiweb.cz/veda/sylvia

SUMMARY

Methods

This paper summarises the current state of knowledge on the history of the Mediterranean Gull's breeding distribution in the Czech Republic. We distinguish three categories of breeding distribution: confirmed breeding, supposed breeding and other observations during the breeding season (Table 1, Fig. 1).

1) Confirmed breeding – a nest containing either eggs or nestlings, observation of an incubating individual and its mate (for a period of several days at the same spot), observation of an adult accompanied by at least one fledged juvenile with an obvious bond to the nest site, e.g. feeding by parents, onset of flight ability.

2) Supposed breeding – repeated observations over longer distances of an incubating bird without on-site verification. In such cases, it is impossible to distinguish whether the bird is single or in a mixed pair bond, or whether the mate was absent at the time of observation.

3) Other observations during the breeding season – all remaining cases, including repeated observations several subsequent breeding seasons (Tovačov ponds, Dolní pond near Svitavy).

Although, breeding may be possible it does not fit the specifications of Category 1 or 2.

The mixed pairs of Mediterranean and Black-headed Gulls are not included in the numbers of total breeding pairs in the Czech Republic.

History of Mediterranean Gull breeding occurrence in the Czech Republic

The first observations of the species in the Czech Republic were recorded on August 25, 1962 by Černý and Miles at Radov pond near Blatná, South Bohemia, and on May 21, 1966 by Urbánek at Lednice ponds, South Moravia (Hudec and Černý 1977). The first breeding was documented in 1967 by Balát who found a nest containing three eggs on an island in Mlýnský pond near Lednice. A pair was observed there in the three following seasons. Based on an article by Kondělka & Rusek (1973), Hudec & Černý (1977) mention a supposed breeding at the Karviná ponds where an adult bird had previously been recorded on August 6, 1968. This information was cited by several authors (e.g. Stolarczyk & Hudeček 2004). In reality, however, a mixed pair (Mediterranean x Black-headed) was observed on June 8, 1968 (Kondělka & Rusek 1973, Rusek pers. com.), a fact which Hudec & Štastný (2005) have stated correctly. In 1983 Šebela (1985) documented Mediterranean Gull breeding on the islands of the Nové Mlýny water reservoir. The species has been breeding in the Czech Republic regularly ever since. Cramp (1983) incorrectly gives 1966 as the year of the first documented breeding for the Czech Republic.

Today, there are three regular and nine occasional breeding sites. Breeding is supposed but not yet confirmed for

three more sites. Between 1994–1999, 37 pairs were recorded. Between 2000–2005, there were already 126 breeding pairs. Since 1999, at least 10 breeding pairs have been recorded annually, with a maximum of 35 pairs in 2000. The nests are found exclusively in Black-headed Gull colonies. There were five recorded cases of Mediterranean x Black-headed Gull pairings; one each for the years 1968, 1996, 1997, 1998, and 2004.

Conservation of the Mediterranean Gull

The strong association of the Mediterranean Gull with Black-headed Gull colonies has conservation implications. Not only should Mediterranean Gull nests and breeding sites be protected, but importantly, the Black-headed Gull colonies deserve strong protection. The considerable decrease in the regional Black-headed Gull population (Štastný et al. 1997) increases the vulnerability of the Mediterranean Gull population. Within the Czech Republic, four Black-headed Gull colonies with previously recorded breeding Mediterranean Gulls have disappeared. For example, in 1985 there were seven Black-headed Gull colonies (11 000–12 000 pairs) in northern Bohemia where the species is locally extinct.

The photos are available at: www.mujweb.cz/veda/sylvia

LITERATURA

- Ardamatskaya T. 1999: Breeding sites of Mediterranean Gull *Larus melanocephalus* in the countries of the former Soviet Union. In: Meininger P., Hoogendoorn W., Flamant R., Ravel P. (eds): *Proceedings of the 1st International Mediterranean Gull Meeting*, Le Portel, Pas-de-Calais, France,

- 4–7 September 1998, *EcoNum*, Bailleul: 19–24.
- Balát F. 1968: Vyhnízdění racka černohlavého (*Larus melanocephalus*) v Československu. *Živa* 17: 111–112.
- Bauer H. G. & Berthold P. 1996: Die Brutvögel Mitteleuropas. Bestand und Gefährdung. *Aula-Verlag, Wiesbaden*.
- Bekhuis J., Meininger P. & Rudenko A. G. 1997: Mediterranean Gull (*Larus melanocephalus*). In: Hagemeyer E. J. M. & Blair M. J. (eds): The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. *T & D Poyser, London*.
- BirdLife International 2004: Birds in Europe: Populations, Estimates, Trends and Conservation Status. *BirdLife Conservation Series No. 12, Cambridge, UK*.
- Brandl P. & Šimek J. 1995: Faunistická pozorování v České republice (1993–1994). *Zprávy ČSO* 41: 21–31.
- Brandl P. & Šimek J. 1996: Faunistická pozorování v České republice v roce 1995. *Zprávy ČSO* 42: 46–56.
- Brandl P. & Šimek J. 1997: Faunistická pozorování v České republice v roce 1996. *Zprávy ČSO* 44: 53–65.
- Cepák J. & Musil P. 2000: Početnost hnízdních populací vodních a mokřadních druhů ptáků v IBA Třeboňsko v období 1994–1999. In: Málková P. & Jandová J. (eds): Významná ptačí území na konci tisíciletí. Sborník příspěvků ze semináře IBA, 19–20.11.1999 v Mikulově. *ČSO, Praha*.
- Cramp S. (ed.) 1983: The Birds of the Western Palearctic. Vol. 3. *Oxford Univ. Press, Oxford*.
- Fejfar M. 2006: Hnízdil racek černohlavý (*Larus melanocephalus*) v roce 2005 na lokalitě Mokřina u Ržů? *Panurus* 15: 99–100.
- Glutz von Blotzheim U. N. & Bauer K. M. 1999 (eds): Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Bd. 8/I. *Aula-Verlag, Wiesbaden*.
- Haluzík M. 2001: Hnízdění racka černohlavého na karvinských rybnících. *Živa* 3: 133.
- Hora J. (ed.) 1998: Legislativa EU a ochrana přírody. *ČSO, Praha*.
- Horal D. 1999: Smíšené hnízdění racka černohlavého (*Larus melanocephalus*) a racka chechtavého (*Larus ridibundus*) na jižní Moravě v roce 1997. *Zprav. JMP ČSO* 13: 14–22.
- Hudec K. & Černý W. (eds) 1977: Fauna ČSSR, Ptáci 2. *Academia, Praha*.
- Hudec K. & Štastný K. (eds) 2005: Fauna ČR, Ptáci 2/II. *Academia, Praha*.
- Chytil J. 1997: Zpráva Faunistické komise ČSO za období 1995–1996. *Zprávy ČSO* 45: 18–21.
- Chytil J. 1999: The present status of Mediterranean Gull *Larus melanocephalus* in the Czech Republic, with notes on Slovakia. In: Meininger P., Hoogendoorn W., Flamant R., Ravel P. (eds): *Proceedings of the 1st International Mediterranean Gull Meeting, Le Portel, Pas-de-Calais, France, 4–7 September 1998, EcoNum, Bailleul*: 39–40.
- Chytil J. & Macháček P. 2000: Vývoj hnízdních populací rackovitých (Laridae) a rybákovitých (Sternidae) na nejjižnější Moravě. *Sylvia* 36: 113–126.
- Chytil J. & Poprach K. 2006: Metodiky monitoringu druhů přílohy I směrnice ES o ptácích: Racek černohlavý (*Larus melanocephalus*). *ČSO, MS*.
- Chytil J. & Vavřík M. 1999: Zpráva Faunistické komise ČSO za období 1997–1998. *Zprávy ČSO* 49: 3–10.
- Jelínek M. & Šimek J. 2003: Faunistická pozorování v České republice v roce 2002. *Zprávy ČSO* 56: 26–40.
- Jelínek M. & Šimek J. 2004: Faunistická pozorování v České republice v roce 2003. *Zprávy ČSO* 58: 32–47.
- Kondělka D. 1996: The first proved breeding of the Mediterranean Gull (*Larus melanocephalus*) in Silesia. *Čas. Slez. Muz. Opava (A)* 45: 86–88.
- Kondělka D. & Rusek K. 1973: Pravděpodobné hnízdění racka černohlavého (*Larus melanocephalus*) v Ostravské pánvi. *Čas. Slez. Muz. Opava (A)* 22: 159.
- Koza V. 1990: Hnízdí racek černohlavý *Larus melanocephalus* Temm. v Čechách? *Panurus* 2: 51–54.
- Kubán V., Matoušek B. & Šiška Š. 1997: Prvé zahniezdenie čajky čiernohlavej (*Larus melanocephalus*) na Slovensku. *Tichodroma* 10: 168–170.
- Mach J. 1997: První pozorování racka černohlavého (*Larus melanocephalus*) na území okresu Svitavy. *Panurus* 8: 47–48.
- Martiško J. 1994: Hnízdní rozšíření ptáků.

- Jihomoravský region. Část 1 – Nepěvci. *MZM & ČSOP, Brno*.
- Martiško J. 1996: Výsledky mapování vybraných druhů ptáků v roce 1995. *Zpravodaj JMP ČSO 7: 24–29*.
- Stolarczyk J. & Hudeček J. 2004: Hnízdění racka černohlavého (*Larus melanocephalus*) v Ostravské pánvi se zřetelem k území města Ostravy. *Zprávy MOS 62: 121–124*.
- Svetlík J. & Áč P. 1997: Nesting of the Mediterranean Gull (*Larus melanocephalus*) in Slovakia and in the Central Europe. *Folia Zool. 46: 117–123*.
- Svetlík J., Danko Š. & Darolová A. 2002: Čajka černohlavá (*Larus melanocephalus*). In: Danko Š., Darolová A. & Krištín A. (eds): Rozšíření vtákov na Slovensku. *Veda, Bratislava: 314–316*.
- Šebela M. 1985: Hnízdění racka černohlavého na jižní Moravě. *Naší přírodou 5(7): 8–9*.
- Šimeček K. 1995: Nová hnízdní lokalita racka černohlavého (*Larus melanocephalus*) na Moravě. *Zprav. JMP ČSO 5: 39–40*.
- Šimek J. & Brandl P. 1996: Faunistická pozorování v České republice (1990–1995). *Zprávy ČSO 43: 48–57*.
- Šimek J. & Brandl P. 1998: Faunistická pozorování v České republice v roce 1997. *Zprávy ČSO 46: 26–35*.
- Šimek J. & Brandl P. 1999: Faunistická pozorování v České republice v roce 1998. *Zprávy ČSO 48: 24–34*.
- Šimek J. 2001: Faunistická pozorování v České republice v roce 2000. *Zprávy ČSO 52: 24–42*.
- Šťastný K. & Bejček V. 2003: Červený seznam ptáků České republiky. *Příroda, Praha, 22: 83–93*.
- Šťastný K., Bejček V. & Hudec K. 1997: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 1985–1989. *H&H, Jinočany*.
- Urbánek L. 2003: Historie rozšíření racka chechtavého (*Larus ridibundus*) na Nymbursku. *Panurus 13: 73–80*.
- Vavřík M. 1996: Pozorování dlouhokřídých v České republice v roce 1995 s doplňky a poznámkami k výskytu v západní Palearctidě. *Zprávy Skupiny pro výzkum dlouhokřídých 3: 7–8*.
- Vrbka J. 1926: Ornithologická pozorování z Nákla. *Časopis Vlasteneckého Spolku Musejního Olomouc 37: 25–30*.
- Vrbka J. 1931–32: Vzácnější ptactvo na Litovelsku. *Vlastivědný Sborník Střední a Severní Moravy 10: 123–125*.
- Žďárek P. 1998: Zápis z výroční členské schůze ČSO konané dne 21. března 1998. *Zprávy ČSO 47: 48–50*.

Došlo 5. června 2006, přijato 4. října 2006.

Received June 5, 2006; accepted October 4, 2006.